

Underretterne havde frem til Dronning Christinas straffelov af 1653 tolket tjuvabalken kap. I som omfattende forseelsen rømning og hor. Man stod, som forf. udtrykker sig, for nær livets realiteter til at fristes til subtiliteter i lovfortolkningen (!). Retspraksis fra de højere instanser peger i retning af, at man der ønskede at ramme det gennem rømningen kvalificerede ægteskabsbrud. Endelig synes kongemyndighedens indehaver at have gået sine egne veje ved at afsige retskendelser som var der kun tale om et hordelikt, ikke et rømningsdelikt, hvadenten det drejede sig om straf eller benådning.

Arthur Thomson, fhv. universitetskansler i Lund, har med denne afhandling om et ret så fascinerende problem i høj grad beriget den nordiske retshistorie. Det er et grundigt og interessant arbejde, som forøvrigt skal betragtes som en forstudie til en kommende større afhandling om de »kyrkliga skamstraffen».

Inger Skyum-Nielsen, f. Dübeck

Stig Jägerskiolds afhandling *Studier rörande receptionen av främmande rätt i Sverige under den yngre landslagens tid (Lund 1963)* består af en almen del og 5 exkurser. Det indledende kapitel rummer en fremstilling af begrebet reception og en beskrivelse af forløbet af receptionen på kontinentet. Bogens hovedafsnit, kapitel II, har 5 underafsnit, som tilsammen kaster lys over den mosaik af praktiske og teoretiske forudsætninger, som har skabt receptionen af fremmed ret i Sverige i det 17. og 18. århundrede. Exkurserne behandler en række specialproblemer af så vidtspændende natur, at de i nogen grad truer med at spolere overblikket. Forf. er dog selv klar over risikoen, hvorfor han afslutter sit værk med en meget grundig sammenfatning.

En smuk gestus til glæde for læsere, som måtte være mindre velbevandret i latinen, er den liste, som han har vedføjet det traditionelle videnskabelige noteapparat, og som indeholder oversættelser af alle anførte latinske citater, være sig fra corpus juris civilis eller andetsteds fra.

Jägerskiöld opstiller kun en sondring imellem total og begrænset reception og afholder sig fra definitioner. Under omtalen af receptionen på kontinentet gennemgås forholdene i en række lande, steder, provinser m.v. Også dansk ret nævnes her. I en fodnote henvises til Stig Iuuls redegørelse for mulighederne for romerrettens indvandring i Danmark i slutningen af det 17. århundrede i »Kodifikation eller kompilation?« Man fristes til et lille nationalt

suk. Danmark havde som naboland fortjent lidt mere omtale. Den, som søger orientering om forholdene i Norden, herunder Danmark, må savne en henvisning også til Poul Johs. Jørgensens afsnit om fremmed rets indflydelse på dansk ret før Danske Lov i Dansk Retshistorie.

Studiet af receptionen af fremmed ret berører efter Jägerskiöld to emnekomplekser, nemlig henholdsvis optagelsen af sætninger fra corpus juris eller andre retsordninger og henholdsvis den herskende retskildelære. Det er dog ikke muligt at holde dem skarpt adskilte, idet receptionen af corpus juris delvis afhæng af den gældende retskildelære, mens denne lære på sin side var påvirket af sætninger i corpus juris og altså selv reciperet.

I klar modsætning til ældre teoretikere er det forf.s opfattelse, at romerretten har øvet en vældig indflydelse på svensk retsudvikling. Det er dog nok lidt forhastet, når han i den forbindelse vender blikket mod de »nordiska grannländerna» og alene på grundlag af Matzens udtalelse i Panterettens historie om, at »Loven var Udtryk for Folkets Retsbevidsthed» slutter, at det 19. århundredes danske doktrin på linie med den samtidige svenske skulle have set med ublide, nærmest fjendtlige øjne på romerretten og af den grund have forsøgt at benægte romerrettens betydning for den nationale rets udvikling. Forskere som f. eks. Holberg og C. Paludan-Müller synes tværtimod at have betragtet problemet om romerrettens betydning for den ældre periode med et nøgternt blik.

Under gennemgangen af forholdet mellem retskildelæren og intern svensk ret kommer forf. ind på den rolle, som både sædvane-retten og præjudikatretten spillede i 1600-tallet. Selvom begge retskilder tillagdes stor vægt, måtte de dog med tiden vige for den statslige, særlig kongelige retsdannelse, skønt grænsen mellem præjudikat og lovgivning var flydende, hvis kongens afgørelse betragtedes som lovfortolkning. Det kunne i denne relation have været nævnt, at Stig Iuul allerede i Fællig og Hovedlod fra 1940, s. 252, konstaterede, at sædvanen for den almindelige retsudvikling i Danmark i tiden efter middelalderens slutning havde særlig interesse, fordi fremmed ret ad denne vej havde øvet påvirkning på dansk ret.

Ikke blot manglen på nationale regler udgjorde forudsætningen for en reception af fremmed ret, – det såkaldte behovssynspunkt, men også romerrettens autoritet og den klassiske dannelse var faktorer af betydning. Corpus juris betragtedes i visse tilfælde som en genspejling af fornuftens lov og kunne som sådan påberåbes af svenske domstole. Selvom forf. har lagt et meget stort arbejde for dagen i sine bestræbelser på at vise romerrettens betydning for

svensk retsudvikling, glemmer han dog ikke, at anden fremmed ret, f.eks. hollandsk, fransk, italiensk og spansk også fandt frem til Sverige ad forskellige veje.

Jägerskiöld slutter sit meget grundige, lærerige og fængslende arbejde med at slå fast, at de bånd, som forbandt retsudviklingen i Sverige med den almen-europæiske, var mange. Arven fra Rom har virket befrugtende langt frem i Sveriges historie såvel med hensyn til almene retsgrundsætninger, som specielle regler, normer for retsdannelse, fortolkning og metode. Han forsvarer sine teser med stor alvor. Alligevel aner man smilet i baggrunden, når han lader Goethe få de sidste – lidt skeptiske ord: »es erben sich Gesetz und Rechte wie eine ewige Krankheit fort«.

Inger Skyum-Nielsen, f. Dübeck

For en lidt ældre betragtning hører »den naturvidenskabelige revolution« hjemme i 16. og 17. århundrede. Efterhånden er det imidlertid almindeligt accepteret, at man må både længere tilbage og længere fremad i tiden, hvis man vil indfange den periode, hvori naturvidenskaberne gennemløb den udvikling, der er forudsætningen for deres moderne stade.

I århundrederne mellem 1300 og 1800 skete de naturvidenskabelige fremskridt, som omstyrtede ikke blot middelalderens, men også oldtidens autoriteter. Den aristoteliske fysik mistede sit herredømme, og man slap fri af den skolastiske filosofis irgange. Det er helt klart, at hele denne udvikling har haft en umådelig indflydelse på hele vort kulturmønster. I første omgang holdt påvirkningen sig inden for en vesteuropæisk horisont, men senere er vesteuropæisk, videnskabelig tankegang bragt ud til andre kulturkredse, så virkningerne af de naturvidenskabelige fremskridt har fået et universelt omfang.

Et er imidlertid at pege på denne udviklings gennemgribende betydning, noget helt andet er at give den en tilfredsstillende beskrivelse og se den i sammenhæng med den idéhistoriske og samfundsmæssige udvikling iøvrigt. Historikere har sjældent tilstrækkelig indsigt i naturvidenskabelig metode og teknik til at kunne give sig i lag med en fremstilling af emnet. Naturvidenskabsfolk på deres side er kun i få tilfælde indstillet på at se de videre samfundsmæssige perspektiver i det naturvidenskabelige gennembrud.

I 1948 vovede Herbert Butterfield imidlertid at tage sagen op under en historisk synsvinkel. Han behandlede da i en forelæs-